

Семен Гончаренко

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

м. Київ

ПРО ФУНДАМЕНТАЛЬНІ І ПРИКЛАДНІ ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Останнім часом в Україні зріс інтерес до економічних аспектів науки і особливо до фундаментальної науки. Яка фундаментальна наука по кишені Україні? Яким має бути її соціально-економічний статус і інвестиційна питома вага? Щодо відповідей на ці запитання виникли розбіжності. Одні вчені вважають, що Україна може дозволити собі скромну фундаментальну науку. «Ринковики» в уряді вважають, що держава взагалі може обійтися без фундаментальної науки і не фінансують її розвиток. У міркуваннях чиновників, в тому числі й наукових та освітянських, звучать абсолютно неприйнятні пропозиції припинити в Україні фундаментальні дослідження як такі, що не приносять прибутку, і кинути всі сили на проведення прикладних досліджень, які мають комерційну значущість. На щастя, це неможливо.

Хочуть чи не хочуть визнавати це чиновники, фундаментальна наука, в тому числі й педагогічна, тобто теоретичні й експериментальні дослідження природи речей, явищ, подій існують доти, поки існує людство. І щоб не випасти з цієї категорії, щоб не перестати належати людству, Україна повинна розвивати фундаментальну науку. А це неможливо без фундаментальності в освіті.

Помірковані вчені категорично твердять, що без розвитку фундаментальної науки неможлива і прикладна. Саме фундаментальна наука втягує прикладне дослідження у процес удосконалення (узагальнення) знання і саме вона виявляється справжнім фундаментом для прикладної науки. Прикладна наука не може самостійно розвиватися за відсутності фундаментальної. Зберегтися прикладна наука може лише у комплексі з фундаментальною: без цього вона неминуче трансформується в сукупність технологічних відомостей.

Особливо гостро в Україні стоїть проблема співвідношення фундаментального і прикладного в педагогічній науці і освіті, де явно недооцінюються фундаментальні дослідження. Більше того, наукові чиновники взагалі

закликають розвивати «практико-орієнтовану» педагогіку, не розуміючи, що вони мають на увазі.

Проблемне поле вітчизняної педагогічної науки визначається принциповими змінами, які сталися в людському співтоваристві взагалі і українському суспільстві зокрема. Ці зміни, які мають, по суті, характер цивілізаційного зламу, якісно змінили всі сторони людського життя – демографічну, етнополітичну, технологічну, соціальну, економічну, зумовивши культурно-історичну ситуацію нашого буття.

При цьому психологічно і педагогічно важливо, що сьогодні не лише світ став іншим – відкритим, але, головне, сучасна людина по-новому розуміє, осмислює і цей світ, і себе в ньому. Саме ці зміни в людині є найбільш значущими серед усіх критичних змін у світі, суспільстві. Маються на увазі зміни сприймання, свідомості, мислення, потребнісно-мотиваційної і емоційно-вольової сфер людини, її життєвих ритмів, простору діяльності, структури відносин, душевних переживань, етичних і ціннісних аспектів буття.

Нинішня гостра ситуація існування людини, з одного боку, стимулює розвиток критичного мислення, творчої ініціативи, соціальної відповідальності, сприяючи саморозвитку людини як особистості. Але, з іншого боку, тривожне розшарування суспільства, зростання сепаратизму, фундаменталізму, націоналізму, нестійкість екологічної, ідеологічної, соціальної і економічної обстановки, дискредитація багатьох моральних орієнтирів, маніпулювання свідомістю людини через ЗМІ викликають не просто дезорієнтацію людей, а масовий соціально-психологічний стрес, який впливає на їхнє духовне і фізичне здоров'я.

Сучасна наука, створюючи фундаментальні знання і основи сучасних технологій, безпосереднім чином впливає на зміст, рівень і якість освіти. Вона невіддільна від загальнолюдської культури і спрямована на подолання складних економічних, соціальних і екологічних проблем. Відповідно, фундаментальна педагогічна наука найтісніше пов'язана з ефективним і своєчасним розв'язанням проблем освіти, розвитком особистості засобами культури, наданням новим поколінням педагогічної підтримки у процесах соціалізації, культурної ідентифікації, формування духовно-моральної стійкості в умовах глобалізації. Мова йде про основу буття людини, яка визначає міру фундаментальності педагогічного знання.

Складність і суперечливість політичної й соціально-економічної ситуації в сучасній Україні зумовлюють необхідність фундаментальних досліджень у галузі тих наук, що в різних аспектах вивчають освіту. Їхньою смисловою основою має стати пошук джерел і закономірностей розвитку інноваційних соціальних технологій, орієнтованих на підвищення якості життя, забезпечення благополуччя і вільного розвитку людини в громадянському суспільстві, яке нині формується.

Для коректної організації фундаментальних педагогічних досліджень необхідно досягти більш чи менш однозначного розуміння місця фундаментальних і прикладних досліджень у науці взагалі і в педагогіці зокрема, їх співвідношення. В методології педагогічної науки, як і в загальній методології, прийнято поділяти дослідження на фундаментальні, прикладні і розробки. Перші розкривають закономірності педагогічного процесу, вибудовують загальнотеоретичні концепції, методологію, аналізують історію освіти і педагогіки. Вони спрямовані на розширення наукових знань, вказують шляхи наукового пошуку, створюють базу для прикладних досліджень і розробок.

Прикладні дослідження розв'язують окремі теоретичні і практичні завдання, пов'язані з методами навчання, виховання, змістом освіти, питаннями школознавства, підготовки учителів. Предмет прикладних досліджень більш обмежений і спрямований на практичний результат. Ці дослідження в більшості випадків продовжують фундаментальні, але можуть і передувати їм, бути проміжною ланкою, яка пов'яже науку і практику, фундаментальні дослідження і розробки. Останні безпосередньо обслуговують практику, містять конкретні вказівки щодо виховання й навчання, методів і форм організації різних видів діяльності.

Якщо в теоретичному відношенні поділ праць за типологією не викликає особливих заперечень, то практичні спроби використати таку класифікацію наштовхуються на значні труднощі. Оцінки певної праці різними експертами дуже відрізняються одна від одної. Перший відносить працю до фундаментальних досліджень, другий – до прикладних, а третій – до розробок. Це відбувається тому, що в основу оцінки закладаються різні ознаки. Нижче ми детально розглянемо специфіку фундаментальних, прикладних досліджень і розробок у галузі педагогічної науки.

Важливість фундаментальних досліджень сьогодні важко переоцінити. Саме вони виявляють органічні зв'язки між різними соціально-педагогічними феноменами, розкривають і характеризують їхню взаємозалежність, встановлюють певну субординацію явищ і процесів у сфері виховання й освіти, визначають методологічно орієнтовану на потреби освітньої практики і державної соціальної політики систему обґрунтованих принципів і механізмів оновлення структурно-змістових параметрів загальної і професійної освіти, виявляють закономірності якісного зростання і перспектив розвитку полікультурних освітніх систем.

Фундаментальні педагогічні дослідження мають на меті відкриття й пояснення нових, раніше невідомих явищ у педагогіці, наприклад, відкриття законів і закономірностей навчання і виховання. Головна їх особливість – розширення знань про предмет дослідження, про його зв'язки і взаємовідносини з іншими явищами і процесами, які мають відношення до суміжних або навіть віддалених галузей наукового знання.

Ці дослідження можуть мати своїм результатом методологію вивчення явищ і процесів та методологічні ідеї, що стосуються окремих часткових галузей педагогічної науки. Саме вони спрямовані на формування концепцій з основних проблем теорії педагогіки.

Такі дослідження виявляються найбільш перспективними, якщо вони проводяться на стику предметних галузей. Саме тоді наочно виявляються нові, недостатньо вивчені проблеми, які відображають суперечливу динаміку розвитку освіти в сучасному світі.

У наукознавстві фундаментальними науковими дослідженнями прийнято вважати теоретичну й експериментальну діяльність, спрямовану на одержання нових знань про основні закономірності будови, функціонування і розвитку людини, суспільства, навколишнього природного середовища. Фундаментальні педагогічні дослідження розкривають істотні зв'язки і взаємодії між компонентами сфери освіти, процесами, які в ній відбуваються, а також між освітою та іншими сферами життя суспільства. До них належать праці, зорієнтовані на пізнання глибинних, сутнісних основ і зв'язків, що виникають у процесі навчання, виховання і розвитку, а також взаємодії між педагогічним процесом та іншими значущими факторами соціалізації особистості в сучасних умовах. Результатом повинні стати стрижневі, методологічно значущі уявлення, які дають можливість адекватно розуміти ці процеси і на основі цього розуміння здійснювати прикладні і практичні дослідження, які допоможуть розв'язати актуальні проблеми навчання і виховання.

Фундаментальними педагогічними дослідженнями є, передусім, теоретичні дослідження, які відповідають даній вище характеристиці. Результатом таких досліджень є створення нової педагогічної теорії, яка охоплює певний клас явищ у сфері освіти. Цій теорії притаманні такі риси:

- вона містить не окремі достовірні наукові положення, а їхню сукупність;
- вона не лише описує певну сукупність фактів, а й пояснює їх, виявляє причини, закони і закономірності педагогічних явищ і процесів.
- Фундаментальність педагогічних досліджень досягається на основі розв'язання таких завдань:
- удосконалення, які розв'язуються на основі вже наявних знань, сприяють поліпшенню того, що вже існує;
- перетворення, які потребують принципово нових теорій, ідей, задумів, переборюють виявлені суперечності, які зумовлюють необхідність проведення фундаментальних досліджень;
- моделювання (проектування), які потребують концептуальної сукупності ідей, що реалізуються на фундаментальних основах кожної із залучених наук, залишаючи за педагогікою інтегруючу функцію.

Результати фундаментальних педагогічних досліджень не можна оцінювати за тими критеріями науковості й об'єктивності, які застосовуються для оцінки результатів фундаментальних природничо-наукових досліджень. Критеріями оцінки результатів фундаментальних педагогічних досліджень можуть бути:

Достовірність. Відкриті нові факти, явища, процеси, встановлені взаємозв'язки між педагогічними явищами і процесами, сформульовані закони й закономірності повинні правильно відображати дійсність і характеризувати її такою, якою вона є насправді. Природно, що мається на увазі історичний характер будь-яких педагогічних досліджень, обмежена можливість сучасних методів і засобів дослідження, тобто певна відносність поняття «достовірність». Однак «достовірність» – це перший і обов'язковий критерій результатів будь-якого фундаментального дослідження.

Другим критерієм оцінки результатів фундаментальних педагогічних досліджень є їхня **новизна**, тобто одержання нових, раніше невідомих педагогічних фактів (їх системи), які відкривають нові напрями досліджень, встановлення нових зв'язків між педагогічними явищами і процесами, виявлення тенденцій, суперечностей, закономірностей розвитку явищ.

При оцінці результатів фундаментальних педагогічних досліджень не можна нехтувати критерієм **обґрунтованості**, який у фундаментальних дослідженнях належить до методології дослідження.

Вказані три критерії є необхідними, однак недостатніми для оцінки результатів фундаментальних педагогічних досліджень. Необхідно запровадити ще критерій **евристичності**. Результати фундаментальних педагогічних досліджень завжди повинні відкривати якісь нові можливості для подальших досліджень. З нових і достовірних явищ і процесів, зв'язків між ними, законів і закономірностей повинні випливати висновки, які дають можливість шукати нові узагальнення, нові факти, систему фактів, нові положення, які дають змогу дедуктивно розвивати одержані результати або звертатися до інших галузей знання. Таким чином, критерій «евристичність» показує, що фундаментальні педагогічні дослідження не повинні замикатися в самих собі, а повинні відкривати нові напрями в педагогічній науці. Педагогічне дослідження лише тоді й може бути назване фундаментальним, коли його результати ведуть далі, відкривають шляхи для нових пошуків, спрямованих у кінцевому підсумку на вдосконалення практики навчання і виховання.

Прикладні педагогічні дослідження, на відміну від фундаментальних, на яких вони базуються, характеризуються не лише вузькою проблематикою, вибором для дослідження окремих часткових галузей навчання або виховання, але й тим, що до їх завдань не входить відкриття

законів і закономірностей. Вони спрямовані на розкриття часткових проблем навчання, виховання й розвитку особистості учнів чи студентів, їх пізнавальних інтересів, проблем управління навчальними закладами тощо. Але слід мати на увазі, що й цей тип досліджень, незважаючи на те, що він охоплює проблеми істотно вужчі за фундаментальні, не завжди має своїм результатом достатньо матеріалів для практичної педагогічної діяльності. Використання результатів прикладних педагогічних досліджень у навчально-виховній роботі утруднюється тому, що вони не забезпечені відповідним інструментом їх реалізації. Планування вивчення вужчих проблем у прикладних дослідженнях, опрацювання гіпотез, певних концепцій дає можливість виділити напрями і мету дослідження, які, як правило, зводяться до створення умов для практичних досліджень. Отже, на початку прикладного дослідження треба відповісти на запитання, чи актуальна намічена для дослідження тематика, якою мірою такого роду наукове дослідження (його результати) можуть допомогти у вдосконаленні навчально-виховної роботи. А це означає, що **актуальність** є одним із основних критеріїв оцінки результатів прикладних педагогічних досліджень. Другим важливим параметром в оцінці результатів прикладних педагогічних досліджень є **цінність** одержаних результатів. У даному разі критеріїв актуальності й практичної цінності тісно взаємопов'язані.

Практичні дослідження ґрунтуються на прикладних. Вони мають своїм завданням довести результати прикладних досліджень до освітньої практики. До такого роду практичних досліджень належать: створення навчальних планів, програм, підручників, методичних рекомендацій для учителів, різноманітних дидактичних матеріалів та інших засобів, без яких не можна здійснювати навчально-виховну роботу. Дослідження в такому разі пов'язані з побудовою теоретичної моделі практичної розробки і її експериментальної перевірки. Педагогів середньої і вищої школи, інших навчальних закладів цікавлять, насамперед, практичні дослідження або, як їх іноді називають, методичні розробки. Але цілком очевидно, і це чудово розуміють самі педагогічні працівники, що без фундаментальних і прикладних досліджень практичні розробки не зможуть допомогти розв'язати поставлені завдання.

Фундаментальні дослідження процесу навчання має здійснювати дидактика, яка відображає умови й закономірності його організації і перебігу. Оскільки будь-який закон є конкретно-історичним феноменом, зі зміною відповідних умов, з розвитком практики і пізнання, одні закони сходять зі сцени або видозмінюються, інші з'являються. Глибокі зміни умов навчання і виховання за останні десятиріччя потребують нових знань про закономірності цього процесу в сучасній ситуації, знань, які мають бути результатом перспективних фундаментальних педагогічних досліджень. Результативність реформування (модернізації) освіти в нашій

країні прямо залежить від розвитку фундаментальних досліджень у галузі теорії навчання, від виявлення нових закономірностей цього складного структурного процесу в умовах постійного розширення культурно-освітнього простору, розвитку неперервної, особистісно зорієнтованої, полікультурної освіти.

Предметом фундаментальних досліджень загальних проблем дидактики має бути група методологічних проблем: накреслення й реалізація в рамках поставлених завдань підходу до побудови теорії змісту загальної середньої і професійної освіти як частини педагогічної теорії, яка ґрунтується на позиціях загальної методології науки і на результатах спеціального дослідження методологічних проблем дидактики. З цих позицій необхідно розглянути теоретичні питання, які належать до педагогічної інтерпретації соціального досвіду, що виражає інтереси особистості, суспільства і держави. Зміст освіти має бути представлений як педагогічна модель соціального досвіду і розглянутий в загальнодидактичному аспекті з урахуванням реальних форм існування цього змісту в дійсності.

Важливими проблемами дидактики є фундаментальні спеціальні проблеми теорії змісту освіти. Ці проблеми пов'язані з визначенням складу і структури змісту загальної і професійної освіти на різних рівнях і в різних аспектах. Одержані в результаті знання мають інтегруватися під дидактичним кутом зору, який зводить воедино і конкретизує всі уявлення про цілі і зміст освіти.

Найважливішими фундаментальними проблемами в галузі змісту освіти на сьогодні є:

- визначення дидактичних орієнтирів відбору змісту освіти на різних рівнях вивчення навчального предмета і навчального матеріалу;
- виявлення специфіки відбору змісту і засобів реалізації гуманітарних і природничонаукових навчальних предметів у різних освітніх підходах;
- створення дидактичних орієнтирів конструювання змісту навчального предмета, спрямованих на реалізацію варіативності змісту освіти;
- опрацювання змісту і засобів реалізації навчального предмета, спрямованого на соціальну адаптацію;
- виділення дидактичних основ побудови моделі навчального предмета в аспекті технологічності навчання.

Особливої уваги потребує комплекс фундаментальних дидактичних проблем диференціації навчання, соціально-педагогічних основ профільного навчання в середній загальноосвітній школі. Стрункої психолого-педагогічної теорії з цієї проблеми не створено досі ні в нашій країні, ні за кордоном. Скрізь модернізація освіти і спроби вдосконалення диференційованого і профільного навчання ведуться фактично методом спроб і помилок.

Пріоритетними фундаментальними проблемами дидактики залишаються співвідношення навчання і розвитку, соціально-педагогічні основи підвищення рівня освіченості випускників середньої школи, структурування знань, які формуються в учнів чи студентів, їх прирощення й оновлення в умовах інформаційного простору, який швидко змінюється, причини зниження у школярів інтересу до знань, подолання «знаннєвого» підходу до змісту освіти з конкретних предметів і пов'язане з цим надмірне розширення обов'язкового мінімуму в навчальних стандартах, переважно монологічний характер роботи на заняттях, недостатня увага до її емоційно-ціннісних аспектів і багато іншого.

Фундаментальні дидактичні дослідження покликані теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити – як, де і до яких меж має здійснюватися комп'ютеризація навчання, щоб робота учнів з комп'ютером не знижувала ініціативності їхньої думки, не збіднювала діяльності їх творчої уяви і в той же час не відволікала від реального світу, сприяючи більш інтенсивному розвитку в них якостей активних суб'єктів.

У тісній взаємодії з психологами дидакти й методисти просто зобов'язані спрямувати фундаментальні дослідження на те, щоб виявити випереджальні можливості дітей, умови розвитку їхньої мобільності, рухливості в освоєнні, привласненні і розумінні нових техніко-технологічних систем і сучасного рівня культури суспільства, у формуванні пізнавальних потреб, умов і механізмів розвитку інтелектуального потенціалу.

Сучасна людина живе в нових ритмах життя, роботи, пересування, в нових часових вимірах, які змінюють її психіку, її стійкість. Змінюється, зокрема, характер і принципи спілкування людей: безпосереднє поступається опосередкованому – телефонному – спілкуванню, а також спілкуванню за допомогою Інтернету. Що при цьому відбувається в інтелектуальній і емоційній сферах психіки людини, як змінюється її мовна діяльність? Ці та багато інших питань наполегливо потребують проведення нових фундаментальних досліджень.

Докорінна зміна шляхів соціального розвитку України зумовлює необхідність нових фундаментальних досліджень і в теорії виховання. Новому українському суспільству потрібні нові теоретичні концепції виховання, в яких пріоритет віддавався б ідеям демократизму, гуманізації, «вбудовуванню» особистості дитини, підлітка, юнака (дівчини) в реальний простір сучасного буття з усіма його суперечностями й ризиками.

Сьогодні на передній план виходять фундаментальні дослідження, покликані виявити, розкрити закономірності не лише когнітивного, а й соціального і духовного розвитку, з метою проникнення в таємниці внутрішнього світу зростаючої людини, її переживань, прагнень, сумнівів, загальних і спеціальних, у тому числі й творчих, здібностей дітей,

специфіки заданого формування системи духовних потреб, розвитку мотивів багатопланової діяльності – ігрової, навчальної, трудової, художньої, спортивної, спілкування та інших типів і форм людської діяльності – індивідуальної і групової.

Слід сказати, що в нашій педагогічній науці, де старанно і глибоко опрацьована предметно-практична сторона діяльності людини, значно слабше розглянута друга сторона – діяльність мотиваційно-емоційного типу. Тим часом, саме ця сторона діяльності стає сьогодні найбільш активним чинником розвитку сучасної людини і суспільства. На підставі цього актуалізуються фундаментальні психолого-педагогічні дослідження творчої, зокрема, художньої діяльності, діяльності осягнення світу засобами переживання. І, природно, особливого статусу в цьому зв'язку набувають психолого-педагогічні дослідження мистецтва, яке створює «реальності, які переживаються», даючи людині можливість «пережити не прожите».

У цілому фундаментальні дослідження проблем сучасного виховання повинні дати відповідь на питання про те, чи відповідає теорія виховання на запити сучасного суспільства, чи враховує нові знання, одержані в останні роки у сфері соціальних наук. Необхідно визначити теоретичні засади сучасних моделей виховання в умовах диверсифікації освітнього простору.

Серйозних фундаментальних досліджень потребує проблема можливості й доцільності раціонального використання зарубіжного досвіду, перенесення тих чи інших новацій на вітчизняний ґрунт. Безоглядна орієнтація на західноєвропейські й американські моделі освіти українських педагогів останнім часом виявила свою повну неспроможність. Разом з тим було б неправильно й небезпечно наглухо відгородитися від зарубіжного досвіду. Вітчизняна педагогічна думка традиційно відзначалась високою сприйнятливістю до плідних зарубіжних ідей і пошуків. Правильна установка на зміцнення національної гідності й збереження унікальних національних традицій в галузі культури й освіти не повинна вести до розвитку ізоляціоністських тенденцій. Всесвітня історія педагогіки переконливо свідчить, що «педагогічна автаркія» ніде й ніколи не приносила користі вітчизняній освіті. Але творче освоєння кращого зарубіжного досвіду вимагає від педагогів високої методологічної культури і чіткого розуміння вітчизняної специфіки. Тут абсолютно неприйнятне поверхове копіювання чужого досвіду. При всьому інтересі до зарубіжного досвіду вирішальна роль має належати вітчизняній парадигмі оновлення освіти, яка всебічно враховує неповторну своєрідність актуальних соціальних і культурних завдань, які стоять сьогодні перед Україною.

Однією з ключових проблем освіти, які вже давно чекають фундаментальних досліджень, є опрацювання нових психолого-педагогічних проблем побудови багатогранного процесу підготовки сучасного педагога і як професіонала, і як особистості. Компетентного фахівця з високою педагогічною і методологічною культурою, здатного аналізувати, обговорювати, контролювати і змінювати власну практику навчання, виробляти власну теорію навчання, своє розуміння базових принципів власної навчальної практики. Навчати майбутніх учителів рефлексії як засобу розвитку педагогічної майстерності.

Належна організація й проведення фундаментальних педагогічних досліджень в країні спонукає до дослідження методологічних проблем педагогіки, включаючи уточнення поняттєвого апарату, пошук нових категорій, опрацювання концептуального строю, механізмів педагогічних явищ, визначення принципів, моделей співвідношення класичної і постнеокласичної парадигм у педагогіці, розкриття її місця, можливостей в системі інших наук про людину.

Досі ми говорили про тематику, об'єкт і предмет фундаментальних досліджень. А тим часом не менш важливим є питання: «Як організувати фундаментальне педагогічне дослідження?». Основним недоліком сучасних педагогічних досліджень в Україні є дрібнотем'я, локальне опрацювання окремих часткових питань, їх переважно монодисциплінарний характер. А освітні проблеми мають переважно комплексний характер, і їх розв'язання повинно бути синтезом наукового знання різних наук. Педагоги, психологи, фізіологи, соціологи, культурологи і представники інших наук ведуть дослідження ізольовано один від одного. Деякі спроби організувати комплексні дослідження найчастіше виявляються невдалими, вся «комплексність» зводиться до того, що в загальному звіті під однією обкладинкою результати монодосліджень просто прикладаються одне до одного, оскільки вихідний задум не мав справді міждисциплінарної об'єднуючої ідеї і його втілення не передбачало організації дослідження на єдиному дослідно-експериментальному майданчику.

Ігноруються системотвірні функції педагогіки – єдиної науки, яка вивчає освіту системно і цілісно, в єдності всіх її складових. Міждисциплінарність – найважливіша властивість фундаментальних наукових досліджень і треба все робити для того, щоб забезпечити їх комплексний характер.

Результативність фундаментальних педагогічних досліджень істотно залежить від координації зусиль науковців – і всередині Академії педагогічних наук України, і з десятками кафедр педагогіки, які функціонують у педагогічних і класичних університетах, інститутах країни. На жаль, всі ці кафедри, як і лабораторії НДІ, працюють за своїми планами, як правило,

пов'язаними з тематикою завідуючого цим підрозділом. А він, як би зовнішньо не змінювалася тематика, розвиває через своїх співробітників, викладачів, аспірантів, докторантів звичайно ту тему, яка лежала 15 – 20 років тому в основі його власної дисертації.

Такий стан справ необхідно змінювати. Необхідно всім науковим співтовариством вийти на розв'язання ключових, фундаментальних для розвитку педагогічної науки і школи проблем.

Семен Гончаренко

ПРО ФУНДАМЕНТАЛЬНІ І ПРИКЛАДНІ ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Резюме

Фундаментальні педагогічні дослідження мають на меті відкриття й пояснення нових, раніше невідомих явищ у педагогіці. Вони спрямовані на формування концепцій з основних проблем теорії педагогіки. Критеріями оцінки результатів фундаментальних педагогічних досліджень є новизна, достовірність, ґрунтовність і евристичність.

Ключові слова: фундаментальні педагогічні дослідження, прикладні педагогічні дослідження, педагогічна дидактика.

Semen Gonczarenko

PODSTAWOWE I STOSOWANE BADANIA PEDAGOGICZNE

Streszczenie

Podstawowe badania pedagogiczne mają na celu odkrycie i wyjaśnienie nowych – wcześniej nieznanych – zjawisk w dziedzinie pedagogiki. Ukierunkowane są one na opracowanie koncepcji dotyczącej podstawowych problemów teorii pedagogicznych. Kryteriami oceny podstawowych badań pedagogicznych są niezawodność, ґruntowność i nowatorstwo.

Słowa kluczowe: podstawowe badania pedagogiczne, stosowane badania pedagogiczne, pedagogika nauczania.

Semen Goncharenko

FUNDAMENTAL AND APPLIED PEDAGOGICAL RESEARCH

Summary

Fundamental pedagogical research aimed at discovery and explanation of new, previously unknown phenomena in pedagogy. They are aimed at forming concepts of the basic problems of the theory of pedagogy. The criteria for evaluation of fundamental pedagogical research is novelty, reliability, and circumstantialities, heuristic.

Keywords: basic research in education, applied research in education, pedagogical didactics.